

Zaniklá středověká vesnice Konůvky

Heršpice, okr. Vyškov, Jihomoravský kraj
14. století – polovina 15. století

 6d ➔ 3,6 (4,2) km

Navigační bod: N 49°5'24.44", E 16°57'58.42" (zaniklá vesnice), N 49°6'34.60", E 16°55'55.98" (Jalový dvůr), N 49°5'51.36", E 16°56'38.16" (rozcestí cyklotrasy a neznacené cesty).

Přístup: Od autobusové zastávky Žarošice, Těšanka (na silnici mezi Žarošicemi a Nížkovicemi) asi 3,5 km po modré značce východním směrem k rozcestí U Andělíčka a po žluté značce 800 m k jižnímu okraji lokality nebo od Jalového dvora v Heršpicích (možné parkování) cyklotrasou 507 jiho-jihovýchodním směrem přibližně 1,5 km k neznacené lesní cestě, po ní jihovýchodním směrem 300 m k rozcestí neznacených cest a dál východním směrem k posedu na okraji lesa u hrádku Kepkov. Potom z kopce dolů na neznacenou cestu, po ní asi 50 m na sever k rozcestníku a po žluté značce jihovýchodním směrem 1,5 km k zaniklé vsi.

Význam: Doklad zaniklé středověké vsi, jejíž pozůstatky tvrzíště, hřbitova s kostelem, *motte a několika usedlostí jsou konzervo-

↑ Celkový pohled na tvrzíště. Foto A. Knechtová 2015

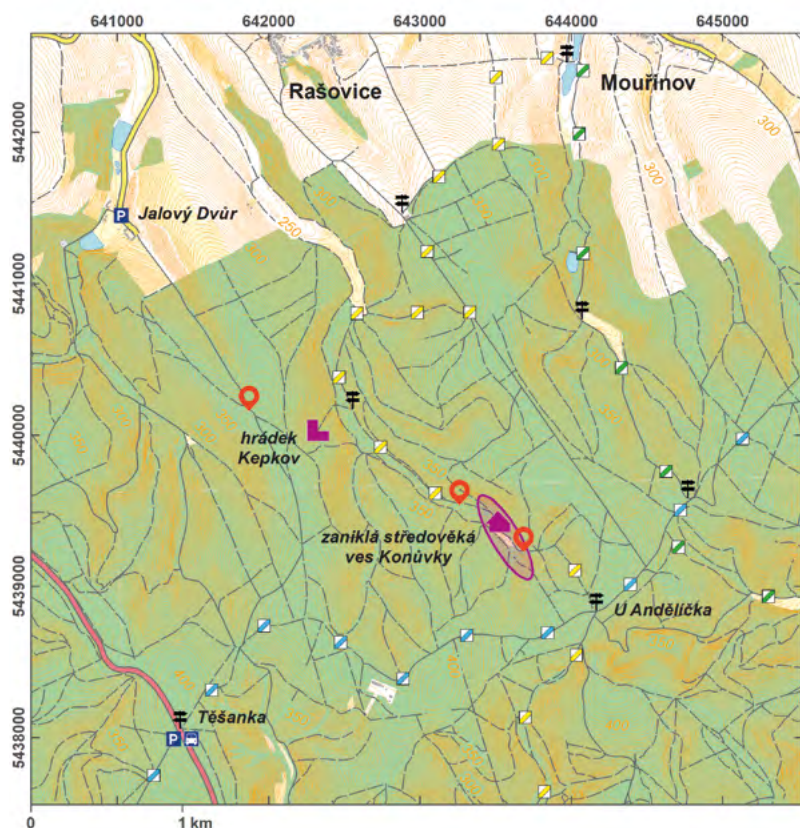
vány a dodnes dobře patrné v kulturní krajině na okraji Žďánického lesa.

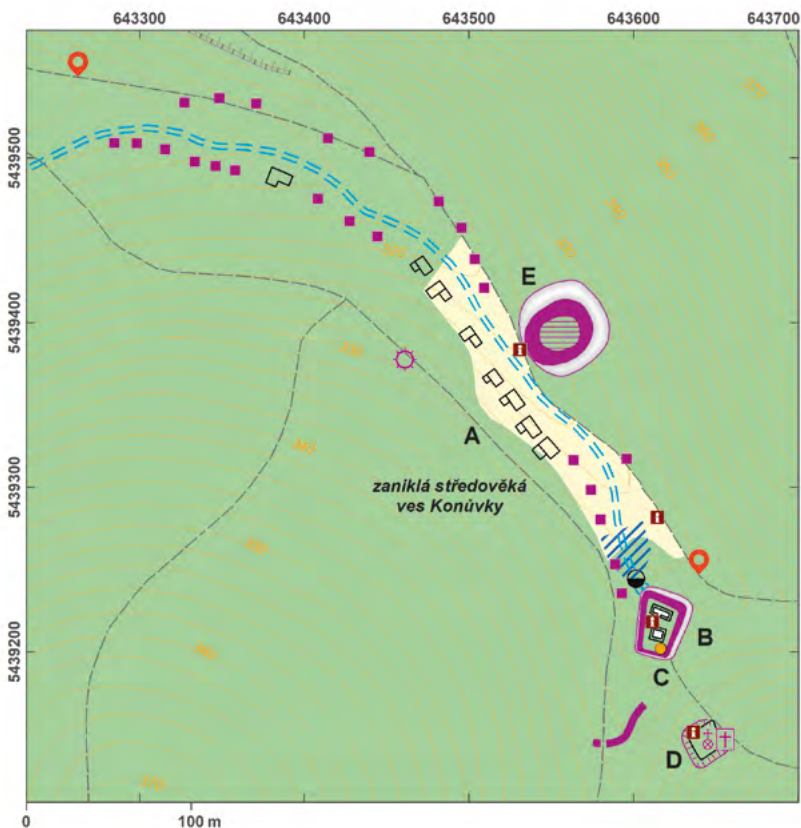
Historie: Zaniklá středověká vesnice Konůvky patří ke krátké dvojřadě lesní lánové vsi seskupené kolem potoka. Z písemných pramenů je doložena doba trvání vesnice v průběhu 14. a v 1. polovině 15. století. Roku 1365 vesnici prodal místní zeman Jakub z Kunovic Pavlovi ze Sovince. Jeho žena Kateřina prodala potom roku 1412 ves s tvrzí Oldřichovi z Duban a ten Kočkovci z Říčan. Tato jednoduchá tvrz v podobě spíše rezidenčního dvorce nebo dvora byla zbudována spíše už ve 14. století – uvádí se v letech 1325, 1412 a 1420. Vyhodnocení archeologických nálezů ze vsi poukazuje na skutečnost, že život v ní nepokračoval snad již po husitských válkách. Mezi lety 1448–1475 jsou však ještě zaznamenány převody vsi, takže její definitivní zánik by také bylo možno vztáhnout až k tažení uherského krále Matyáše Korvína na Moravu

v roce 1468. O pusté vsi s tvrzištěm se výslovně hovoří však až roku 1481. V místech zaniklých Konůvek byla později majiteli z moravské větve Kouniců zřízena obora a tím byla řada reliktních stavení ochráněna před zničením orbou. V 60. a 70. letech 20. století probíhal v prostoru vesnice systematický *archeologický výzkum pod vedením D. Šaurové z tehdejšího Historického muzea ve Slavkově u Brna. Po její smrti byl archeologický materiál převezen do Moravského zemského muzea v Brně, kde konečné kompletní vyhodnocení výsledků provedla Z. Měchurová.

Popis: Ves (A) se rozkládala po obou stranách vodoteče u obchodní cesty v nejschůdnějším mělkém údolí severozápadní části Ždánického lesa. V jižní části lokality byly zjištěny na vyvýšenině pozůstatky tvrze (B) a chlebové pece (C), nad ní hřbitovní terasa s kostelem a hroby (D) a na východní straně vsi motte (E). Archeologický výzkum odhalil půdorysy deseti zemědělských usedlostí se zjištěným základovým zdívkem a dal-

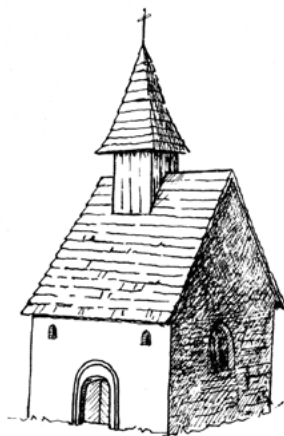
ších 23 se dalo identifikovat povrchovým průzkumem. Pásy kamenného podložení bez hlubší základové rýhy ohraničovaly tříprostorové půdorysné členění (sín, jizba, komora) vesnických stavení roubené konstrukce. K jizbě čtvercové plochy byly pravouhle připojeny dva další prostory, čímž byl vytvořen půdorys domu ve tvaru L. Domy pak byly orientovány podélnou stranou k potoku. Při vnitřní zdi místnosti byla pec, další prostory byly bez topeniště a nedlážděné. Prostor, ze kterého vedl vstup do jizby, mohl plnit funkci síně a třetí pravouhle připojená místnost vedoucí do dvora mohla být komorou či chlévem. Zajímavý v rámci organismu vesnice je nenápadný objekt v proluce nad domem č. 1, interpretovaný snad jako *sloupový větrný mlýn. Při výzkumu zde byla nalezena prohlubeň, ve které mohl být osazen nosný sloup a zbytky kamenného podložení, které by pak neslo křížové pražce. Tvrz byla postavena na nevelké ostrožně lichoběžníkovitého tvaru. Uvnitř ohrazení se nacházely dvě stavby se suterénními kamennými prostory.

Jižní byla obytná pravděpodobně věžovitá stavba o téměř čtvercovém půdorysu patrně s více nadzemními podlažími s kamny z pohárových kachlů v nižším z nich. Stěny tvořilo dřevěné, případně hrázdné zdivo, což dokladuje nález většího množství mazanice. Severní suterén byl patrně původně dvojpodlažní obdélnou obytnou stavbou. Mezi oběma budovami se nacházelo nádvoří pokryté kamennou dlažbou. Vydlážděný byl také prostor vchodu do věže a stezka vedoucí k okrouhlé, patrně chlebové peci na jihovýchodním okraji vyvýšeniny. Zde se patrně nacházela i brána v ohrazení, kterou vedla cesta do svahu na terénní terasu s kostelem a hřbitovem. Přibližně ve středu terasy se nacházela kamenná destrukce církevní stavby s úlomky malty. Vně kostela, rekonstruovaného autorkou výzkumu do podoby nepravidelného vícebokého půdorysu s trojbokým závěrem, byl zachycen hřbitov s běžnými hroby z doby trvání vesnice. Ve východní části se nacházela kumulace lidských kostí, představující snad *osárium, předchůdce karneru-kostnice. Na pravé straně vodote-

če, která tvoří osu vesnice, se nachází pahorek v trati zvané „U kostelíka“ obklopený příkopem, který jej dělí od svahu za ním. Zřejmě uměle navršený pahorek (motte) má přibližně čtvercový tvar se zaoblenými rohy, ale archeologické nálezy úplně chybí. Snad představuje pozůstatky nedokonče-

↑ Pokus o rekonstrukci kostelíka podle D. Šaurové, archiv MZM

ného hrádku typu motte. Při výzkumu byla nalezena dnes opuštěná a částečně zarostlá cesta nad staveními nad levým břehem potoka, která sleduje celou délku vesnice. Areál vsi leží na pozemcích Vojenských lesů a Lesů České republiky. Vede tudy naučná stezka, která je v jednotlivých částech opatřena kvalitními infopanely, ale jinak terén podléhá režimu lesního využívání vlastníky a v posledních letech není příliš udržován. V létě je místy zarostlý bujnou vegetací, proto je vhodnější navštívit tuto v minulosti archeologicky zkoumanou lokalitu spíše od podzimních po jarní měsíce. [ak]

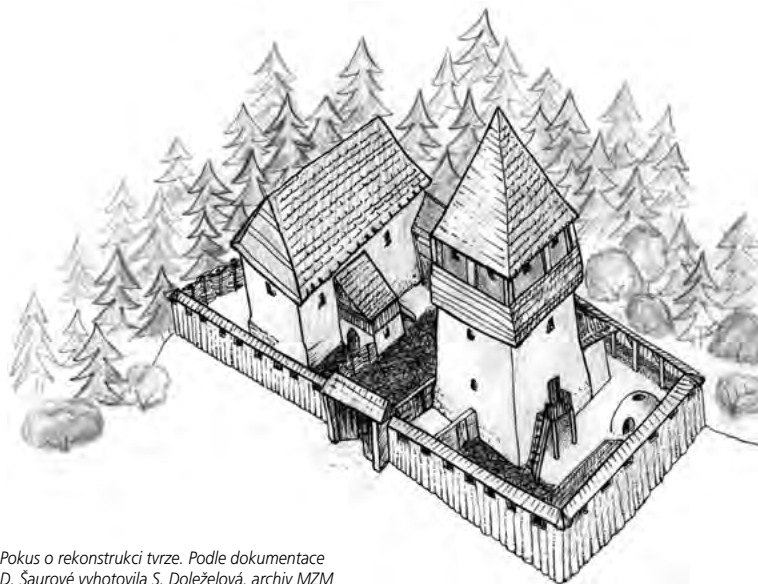
Literatura: Šaurová 1973; Měchurová 1997, 2002, 2015.

Okolí:

- (1) Rašovice (VY), pozůstatky hrádku Kepkov: N 49°5'46.88", E 16°57'3.69" (1,5 km).
- (2) Kobeřice u Brna (VY), pravěký mohylník Bezedník: N 49°4'34.75", E 16°55'17.11" (3,5 km).
- (3) Mouřínov (VY), reliéf hrádku Újezd, Na Hradisku: N 49°5'12.68", E17°0'2.09" (3 km).

↑ Hrnčířská pec v jiho-jihovýchodním nároží tvrze. Foto A. Knechtová 2015

↑ Pokus o rekonstrukci tvrze. Podle dokumentace D. Šaurové vyhotovila S. Doleželová, archiv MZM